

INFORMÁCIA O PRÍPRAVE NÁRODNÉHO PROGRAMU AKTÍVNEHO STARNUTIA NA ROKY 2021-2030

1. Pripravovaný materiál nelegislatívnej povahy:

Národný program aktívneho starnutia na roky 2021-2030

2. Základné ciele a tézy materiálu:

Cieľom predkladaného návrhu je vytvoriť programový rámec pre realizáciu opatrení zameraných na podporu politiky aktívneho starnutia ako verejného záujmu v národných podmienkach pre dekádu 2021-2030 (ďalej len „NPAS-II.“). Programový dokument nadväzuje na Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020 (ďalej len „NPAS-I.“), pričom reflektuje na záväzky vlády SR venovať sa otázkam podpory aktívneho starnutia ako trvalej politickej priority realizovanej v rámci stratégie budovania udržateľnej spoločnosti ponúkajúcej lepšie šance pre všetkých.

Pokračujúci dokument je ukotvený v aktuálnych hodnotových, poznatkových a politických rámcoch nadnárodnej povahy, osobitne vo výzvach vyplývajúcich pre Slovensko z *OSN Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj* spredmetnených v návrhu *Vízie a stratégie Slovenska do roku 2030*, rovnako reflektuje vládne záväzky upravené v aktuálnom *Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2020-2024*. V dokumente sa stavia na skúsenostiach získaných z prípravy, realizácie a vyhodnocovania plnenia cieľov a opatrení obsiahnutých v NPAS-I., rovnako na skúsenostiach z nastavenia spolupráce rozličných aktérov (štátnej správy, samosprávy, verejno-právnych inštitúcií, občianskeho sektora, univerzitného a vedecko-výskumného sektora či médií) angažovaných v procese plnenia úloh vyplývajúcich z tohto dokumentu v ukončovanom období.

Na základe medzinárodných skúseností a odporúčaní, rovnako v súlade s doterajšou praxou, stavia budúci NPAS-II. na troch základných **princípoch**:

- a) princípe *rešpektovania rôznorodosti aktivít* ľudí podporovaných v rámci stratégie aktívneho starnutia (nejde teda len o podporu ich zamestnanosti, ale aj vykonávania ďalších spoločensko-prospešných aktivít, celoživotného vzdelávania, či dosahovania čo najdlhšej nezávislosti a kvality v bežnom živote ako základu zotrvania vo svojom prirodzenom prostredí cestou udržiavania zdravého životného štýlu);
- b) princípe podpory aktívneho starnutia v celkovom *životnom cykle ľudí* (teda nielen počas ich vyššieho veku);
- c) princípe *participácie a zdieľanej zodpovednosti* rozličných aktérov za iniciovanie, prípravu, napĺňanie, monitorovanie a vyhodnocovanie cieľov a opatrení programu.

Od počiatku prác na dokumente bol uplatňovaný participatívny prístup k jeho príprave v súlade s koncepčnými zásadami podpory *rozvoja občianskej spoločnosti*, otvoreného vládnutia a tvorby verejných politík. Predpokladá sa pritom, že v celom jeho implementačnom období bude naďalej zohrávať kľúčovú pozíciu Rada vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, ktorej je stratégia podpory aktívneho starnutia ako cesty budovania udržateľných spoločností vlastná z jej vlastnej hodnotovej, programovej a inštitucionálnej podstaty.

V súlade s rešpektovaním princípu životného cyklu nie je pre účely NPAS-II. **cieľová skupina** vymedzená explicitne nejakou vekovou hranicou (napr. 65 rokov a viac) alebo životnou situáciou (napr. dosiahnutím dôchodkového veku). V najširšom slova zmysle sa za cieľovú skupinu programového dokumentu považujú všetky osoby aktívne sa pripravujúce na starnutie, osobitne však tie, ktoré by z dôvodu veku mohli byť akýmkoľvek spôsobom znevýhodňované v nejakej oblasti života a spoločenských vzťahov.

3. Zhodnotenie súčasného stavu:

Úroveň **predpokladových ukazovateľov** pre aktívne starnutie zostáva na Slovensku nižšia ako priemerne v EÚ (v roku 2018 dosahovala celkovo 52,9 bodov, v porovnaní s priemerne 57,5 bodmi v EÚ). Najvýraznejšie zaostávanie sa týkalo parametrov *dĺžky dožitia*, osobitne *rokov dožitia v zdraví*. Podľa aktuálnych úmrtnostných tabuliek sa na Slovensku muži vo veku 65+ môžu dožiť ešte ďalších 15,3 rokov a ženy 19,2 rokov, avšak z tohto obdobia prežijú muži v zdraví len 3,8 roka a ženy len 4,1 roku. Aj keď ide o ukazovateľ stanovený na základe subjektívnych vyjadrení ľudí o ich zdraví, zdravotných problémoch a s tým súvisiacich obmedzeniach v živote, zasluhuje si pozornosť z hľadiska vyhodnocovania dopadov predlžovania rokov dožitia v kontexte ich kvality. V podmienkach Slovenska zostáva v porovnaní s priemerom EÚ aj intenzita *osobných kontaktov* starších ľudí s rodinou a príbuznými, či s priateľmi a susedmi, čo môže do budúcnosti predznamenávať zvýšenie dopytu po sociálno-zdravotných službách dlhodobej starostlivosti. Čo sa týka najvyššie *dosiahnutej úrovne vzdelania*, rezervy sú najmä v nižšom zastúpení starších ľudí s vysokoškolským vzdelaním. To súvisí aj nižšou úrovňou *digitálnej gramotnosti* starších ľudí a zvládania moderných komunikačných prostriedkov a technológií v digitalizovanej ére, ktoré sú základom prístupu k verejným zdrojom a službám, k potrebným informáciám a nástrojom spoločenskej participácie, a to ako v platenom zamestnaní tak v realizácii širokého rozsahu individuálne a spoločensky prospešných aktivít.

Nižšia úroveň plnenia predpokladov pre aktívne starnutie sa následne premieta aj do zníženej úrovne **výstupových ukazovateľov** reprezentujúcich praktické skúsenosti starších ľudí s aktívnym starnutím v jednotlivých oblastiach života. Z tohto pohľadu sa situácia na Slovensku za ostatné roky vyvíjala nerovnomerne, kedy v niektorých ukazovateľoch bola dosahovaná úroveň porovnateľná s priemernými hodnotami v krajinách EÚ28, v iných výrazne zaostávala. Najvýraznejšie rozdiely v doménach aktívneho starnutia sa prejavili v oblasti **zamestnanosti osôb 55+**, v ktorej zaostávalo Slovensko v roku 2018 za priemerom EÚ28 o takmer 5 %. Súviselo to najmä s nedoceňovaním významu a aplikácie *vekového manažmentu* v praxi zamestnávateľských subjektov, rovnako v minimálnej účasti starších ľudí v programoch a aktivitách *celoživotného vzdelávania*.

V oblasti **sociálnej participácie** boli staršie osoby na Slovensku aktívne najmä v starostlivosti o svoje deti a vnúčatá, oveľa v nižšej miere ako priemerne v EÚ28 sa angažovali v *dobrovoľníckej činnosti* či v starostlivosti o odkázané staršie osoby v komunite. Nižšia ako priemerne v EÚ28 bola aj miera *politickej participácie* starších ľudí, či ich *občianskej organizovanosti*, ktorá v súčasnosti dosahuje v podmienkach Slovenska len necelú desatinu.

Porovnateľnú úroveň s priemerom EÚ dosiahlo Slovensko v doméne **nezávislého, zdravého a bezpečného života** (70,4 % priemer EÚ28 : 69,2 % SR). Z hľadiska *prístupu k zdravotnej*

starostlivosti však pretrvávajú prekážky v jej využívaní pre vysoké náklady, vzdialenosť od poskytovateľa, či čakacie lehoty; problémom sa stáva aj nepriaznivá veková štruktúra lekárov (ich prestarnutie), znižovanie počtu sestier či regionálne disparity vo vybavenosti regiónov zdravotníckymi pracovníkmi podľa potrieb ich obyvateľov. Prístup k *integrovaným sociálno-zdravotným službám dlhodobej starostlivosti* je v súčasnosti na Slovensku poznačený postupným poklesom starostlivosti v domácom prostredí odkázaných, najmä starších osôb poskytovanej či už blízkymi alebo profesionálnou opatrovateľskou službou a nárastom starostlivosti poskytovanej pobytovou formou. *Vykonávanie fyzickej aktivity* ako prejavu aktívneho životného štýlu a aktívneho starnutia patrí v podmienkach Slovenska k ukazovateľom, v ktorých starší ľudia zaostávajú za priemerom EÚ28 najvýraznejšie. V bezpečnosti starších ľudí zameranej na zabezpečenie ich *primeraného príjmu/miery náhrady*, rovnako v miere *rizika chudoby a sociálneho vylúčenia*, dosahovalo Slovensko v ostatných rokoch dokonca lepšie výsledky ako priemer EÚ28. U osôb najmä so základným vzdelaním však pretrvávajú riziká stavu *závažnej materiálnej deprivácie*. Čo sa týka *fyzickej bezpečnosti*, istota starších ľudí meraná ich vlastným subjektívnym prežívaním, rovnako parametrami vývoja kriminality páchanej na senioroch, sa v priebehu rokov zvyšovala, aj keď podiel tých, ktorí sa na Slovensku cítia fyzicky bezpečne, zostáva v porovnaní s priemerom EÚ28 stále nižší.

Všetky tieto zistenia sa stali základom návrhu budúcich politík a opatrení na podporu aktívneho starnutia, s osobitným zameraním na nasledujúce **oblasti podpory**: podporu ľudských zdrojov a celoživotného vzdelávania, zdravotnej starostlivosti podporujúcej aktívne starnutie, ekonomickej aktivity, spoločenskej participácie a začlenenia, dôstojnosti a kvality života, či na oblasť vytvárania podmienok aktívnej účasti starších ľudí na tvorbe verejných politík.

4. Spôsob zapojenia verejnosti do prípravy právneho predpisu:

Verejnosť sa môže zapojiť do prípravy aj formou zasielania podnetov, či návrhov v intenciách vecného zamerania podľa bodu 2.

Kontaktné údaje:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Sekcia sociálneho poistenia a dôchodkového sporenia

Odbor dávok sociálneho poistenia

Špitálska 4,6,8

816 43 Bratislava

email: Ivana.Tatranska@employment.gov.sk

5. Predpokladaný termín začatia pripomienkového konania:

november 2020